

De Oude Beerpolder in 1727

De Zanddijk in 1788

Eendenkooien vanuit de lucht?

Jacqueline Hoevenberg

Dwars door de Louisapolder en de Beerpolder in Dordrecht moet een nieuwe landbouwweg komen. Bij de bestudering van een luchtfoto van het gebied uit 2003, zijn echter opmerkelijke vormen of sporen direct ten westen en precies in de knik van de Zanddijk gezien. Het is onduidelijk om wat voor sporen het gaat. Zijn het resten van in 1421 verdrinken dorpen zoals Twintighoeven of Wieldrecht? Of zijn het misschien eendenkooien uit de tijd van de inpolderingen?

Een knik in de Zanddijk

Wat direct opvalt op de luchtfoto van de Zanddijk, is dat de dijk een knik maakt. Opvallend, omdat polderontsluitingswegen altijd kaarsrecht zijn. Wat was er destijds nu zo belangrijk dat de Zanddijk er omheen moest worden aangelegd? Dit kost extra tijd, moeite en klei en zand, maar dat was het blijkbaar waard. Bureau Monumentenzorg en Archeologie heeft samen met de Natuur- en Vogelwacht en het erfgoedcentrum DiEP de zaak nader onderzocht.

Op een kaart uit 1727 is de Zanddijk nog niet aangelegd. Wel ligt er ten oosten van de kades van de Nieuwe Beer en het Nieuwe Gors een kaarsrecht kooipad met een 'Kooij Huys' vanaf de Wieldrechtse Zeedijk lopend naar een 'Vogel Kooij'. Een kooikeetje stond, in verband met de bedrijvigheid en dus storingsgevoeligheid, meestal ver van de kooi verwijderd. Het kooihuis lag op een terp, die in de volksmond 'de Kesheuvel' werd genoemd, wellicht naar de kooiman die er woonde. Ten oosten staat een lijn getekend ongeveer ter hoogte van de huidige Zanddijk met de tekst 'te maken Scheijssloot'. De vogelkooi lag zoals gebruikelijk buitendijks: eendenkooien schoven steeds zuidwaarts mee met de verschillende inpolderingen.

Op een kaart uit 1788 staat de Zanddijk met de opvallende knik wél aangegeven en wordt dan 'kade' genoemd. Ten westen van de Zandkade ligt een groot aantal putten waaruit aarde voor de aanleg van de kade is gehaald, een zogenoemde aardhaalstrook. Het water dat ten westen van en parallel aan de Zanddijk sroomt, wordt de Kooikille genoemd en er ligt een keet.

Google Earth foto met een projectie van de kaart van 1720

Maar.... op de kaart is verder niets aanwezig dat de sporen van de luchtfoto direct zou kunnen verklaren: een vogelkooi of eendekooi is niet ingetekend.

Buitendijks

Een eendekooi heeft een opvallende vorm: een centrale waterplas met aan beide uiteinden twee halfronde naar binnen gebogen vangpijpen. Op de luchtfoto lijken de centrale kooiplas en de oostelijke vangpijpen zichtbaar te zijn.

De kooi zou dan een breedte van circa 100 meter en een lengte van circa 220 meter hebben, inclusief westelijke vangpijpen zou dat een lengte van minimaal 300 meter zijn. Ter vergelijking: één van de jongste eendekooien, gelegen op de Benedenste

Beverluisplaat is circa 95 x 235 meter groot. Deze kooi volgt trouwens exact dezelfde windrichting.

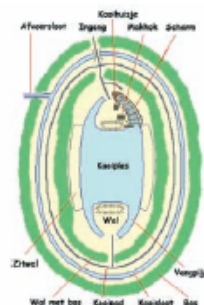
In 2007 zijn in verband met de aanleg van een aardgastransportleiding ook grondbooringen gedaan ter hoogte van de vermoede eendekooi. Die boorgegevens zijn nog niet beschikbaar. Het is meer dan interessant deze boringen te controleren op een afwijkende bodemstructuur, mogelijk veroorzaakt door de aanleg van een eendekooi. Wellicht dat in de toekomst de locaties van oudere eendekooien die in groten getale noordelijker op het eiland gelegen hebben, in booronderzoek vastgesteld kunnen worden. Over plaats en omvang van de eendekooien die op

historische kaarten staan aangegeven, bestaat twijfel, aangezien ze altijd buitendijks lagen en moeilijker inmeetbaar zijn geweest.

Voorlopig blijft het dus onzeker: eendekooien aan de Zanddijk of niet? De andere mogelijkheid, dat op deze plaats een verdronken dorp zou hebben gelegen, kan wel worden uitgesloten. Bij onderzoeken zijn daarvoor geen aanwijzingen gevonden.

Historische kaart uit 1673 over het huidige landschap

De vorm van een eendekooi

Eendekooi bij Bovense Beverluisplaat